

Sociaal Veiligheidsplan

Kindcentrum PCBO de Gong

Sociaal veiligheidsplan

Inleiding	3
A. Algemeen:	4
- Gedrag, preventie en Kanjertraining	
- Aandachtspunten voor ouders	
- Afspraken voor kinderen	
- Uitgangspunten van leerkrachten	
- Meldcode sociale veiligheid	
- Vertrouwenspersonen	
B. Pestprotocol :	7
- Definitie	
- Voorbeelden	
- Stappenplan	
C. Protocol grensoverschrijdend gedrag	10
- Definitie	
- Kenmerken	
- Interpretatie grensoverschrijdend gedrag	
- Actie bij grensoverschrijdend gedrag van een leerling	
bij incident 1	
bij incident 2	
bij incident 3	
- Actie bij grensoverschrijdend gedrag van een ouder	
Omgangsvormen	
bij incident 1	
bij incident 2	
bij incident 3	
- Actie bij grensoverschrijdend gedrag van een medewerker	
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag	
Bijlagen	18

Inleiding

Op De Gong willen we in een veilige omgeving vanuit vertrouwen samenwerken aan goed en inspirerend onderwijs. Onze opdrachten binnen het onderwijs zijn (naast kwalificatie) socialisatie en persoonsvorming (Biesta, 2015). Onderwijs is een ontmoeting tussen mensen. Wij hebben als taak kinderen zo les te geven en te begeleiden dat zij zichzelf op een goede manier kunnen verhouden tot zichzelf en de maatschappij. In dit plan beschrijven hoe we dat op de Gong aanpakken.

Dagelijks leren wij kinderen hoe ze op een positieve manier omgaan met anderen. Wij leren hen over sociale interacties en hoe ze zichzelf kunnen zijn. De methode die we hiervoor gebruiken, is de Kanjertraining. De basis van het schooljaar zetten we stevig neer door in de eerste 6 schoolweken te werken met de methodiek Goed van Start.

Dit doen we wel:

Ik gedraag me zo dat iedereen er blij van wordt.

Dit doen we niet:

Ik gedraag me zo dat anderen er last van hebben en/of alleen mijn vriend/vriendin het grappig vindt.

A Algemeen

Gedrag, preventie en kanjertraining

Het kindcentrum kiest er niet voor om kinderen te beoordelen als behorend bij 'kwaad of goed'. Ieder mens maakt wel eens fouten. Kinderen zijn in emotioneel opzicht onder en boven de wet. De weg van de mens, en die van het kind in het bijzonder, gaat met vallen en opstaan. We noemen bepaald gedrag structureel als het voor de derde keer binnen 4 weken plaats vindt. Immers: 1 keer is toeval, 2 keer is opvallend en 3 keer is een patroon. Kinderen hebben het recht daarin te worden begeleid en te worden opgevoed. Ouders hebben die opvoedingsplicht evenals leerkrachten en pedagogisch medewerkers.

Met behulp van de Kanjerlessen doet het kindcentrum aan preventie van kernpunten in de aanpak:

1. De Kanjerafspraken.
2. Denk goed over jezelf en de ander.
3. Pieker niet in je uppie, maar deel je zorgen met een ander, bij voorkeur met je ouders.
4. Denk oplossingsgericht.
5. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt.
6. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil.
  - 6a. Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor.
  - 6b. Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overall rekening mee moet houden, en dat het onwillige kind om wat voor reden dan ook "de eigen gang" mag gaan.
7. Hulp in de vorm van een maatje/buddy/tutor (bemiddeling).
8. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

Jij hoeft je niet onveilig te voelen door het gedrag van de ander, en die ander hoeft zich niet onveilig te voelen door jouw gedrag. Kortom: je gedraagt je. Deze anderen zijn:

- Jouw klasgenoten en andere leerlingen in dit kindcentrum;
- De leerkrachten, pedagogisch medewerkers, directie en ouders van andere kinderen;
- Jouw ouders;
- Mensen die op eenzelfde manier doen als jij, maar ook mensen die anders doen dan jij.

De leerkracht of pedagogisch medewerker gaat ervan uit dat mensen, dus ook kinderen, elkaar niet dwars willen zitten. Kinderen hebben niet de bedoeling om vervelend te doen. In een conflict wordt daarom gevraagd naar bedoelingen van het kind. "Is het jouw bedoeling om mij zo boos te maken? Is het niet jouw bedoeling? Doe dan anders. Is het wel jouw bedoeling, dan doe je het goed, maar dan heb je nu een probleem, want ik sta niet toe dat jij verder gaat op deze manier."

Aandachtspunten voor ouders

1. Ook uw kind kan doen als de zwarte, rode of gele pet. Ook uw kind kan pesten.
2. Ook uw kind kan worden gepest.
3. Neem het probleem serieus.
4. Raak niet in paniek.
5. Straf niet fysiek en ga niet "uit uw dak" als u hoort dat uw kind vaak doet als de zwarte pet.
6. Probeer erachter te komen wat mogelijke oorzaken kunnen zijn van het gedrag van uw kind.
7. Vraag u af: voelt mijn kind zich veilig thuis? Voelt mijn kind zich veilig op school? Pest mijn kind uit stoerheid of uit gewoonte? Pest mijn kind omdat het denkt dat het zo hoort? Pest mijn kind omdat het bij de groep wil horen? Welke t.v.-programma's kijkt mijn kind allemaal? Wat doet mijn kind allemaal op internet? Weet mijn kind wel wat het doet, wat het aanricht?
8. Besteed extra aandacht aan uw kind.
9. Corrigeer agressieve buien.
10. Stimuleer uw kind om aan sport te doen of bij een club te gaan.
11. Overleg met het kindcentrum, ga niet zelf ingrijpen.
12. Bied hulp aan uw kind.
13. Lees boeken over pesten en/ of vraag informatie op.
14. Schakel eventueel een expert in als u dat nodig vindt of als de school dat aangeeft.
15. Ook op social media gelden normale sociale gedragscodes.
16. Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind, of het welzijn van andermans kind, dan overlegt u dit met het kindcentrum.

Afspraken voor kinderen

1. Spreek met respect over je ouders. Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.
2. Spreek met respect over je school. Uiteindelijk bepalen de leerkrachten wat wel en niet kan op school.
3. Spreek met respect over je klasgenoten. Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.
4. Spreek met respect over jezelf. Ook jij mag er zijn. Als je daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/meester.
5. Beheers je op social media. Gedraag je.
6. Stoeien kan, als je het samen wilt. Pijn hoort daar niet bij
7. Verzin iets positiefs voor jezelf en anderen als je je verveelt.
8. Pest je omdat je bang bent zelf gepest te worden? ... Dan stop je daarmee!

Word je gepest? Praat er dan thuis en op school over. Houd het niet geheim en kies de witte pet om erover te praten.

Uitgangspunten voor leerkrachten en pedagogisch medewerkers

1. Werk vanuit de kanjermethodiek.
2. Neem een probleem serieus.
3. Probeer erachter te komen wat mogelijke oorzaken kunnen zijn van het gedrag van een kind.
4. Bespreek pettinggedrag.
5. Ga in gesprek met de groep.
6. Betrek ouders bij de pestproblematiek.
7. Werk vanuit het pestprotocol.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Als onderwijsinstelling hanteert Kindcentrum de Gong de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, opgesteld door de Rijksoverheid. Deze meldcode ziet er als volgt uit:

Figuur 1: **Stappenplan verbeterde meldcode**

De meldcode wordt ingezet wanneer er een vermoeden is van huiselijk geweld of kindermishandeling. Het gaat hierbij niet alleen om vermoedens van fysiek geweld, maar ook om vermoedens van psychisch of seksueel geweld en vermoedens van verwaarlozing.

Zie bijlage 1 voor een grote versie van deze afbeelding

Vertrouwenspersonen

Binnen Kindcentrum de Gong zijn er twee vertrouwenspersonen voor ouders en kinderen. Dit zijn de Intern Begeleider Annet Deelstra Mennink en Marianne Koelewijn (leerkracht). Zij zijn te bereiken via een privébericht in Parro of via de schooltelefoon.

De vertrouwenspersoon voor Stichting PCBO Apeldoorn (voor personeelsleden en ouders) is mevr. Ingrid Nauta. Haar contactgegevens zijn 06 8305 6400 of ingrid@conflictbemiddelingnauta.nl

Taken van de vertrouwenspersoon:

- Aanspreekpunt voor leerkrachten, ouders en leerlingen die ontevreden zijn over de school
- Organisatie van preventieve activiteiten gericht op het voorkomen van ongewenst gedrag
- Geven van advies aan directie of bestuur over het veiligheidsbeleid

De contactpersoon bij PCBO Apeldoorn en de vertrouwenspersoon werken volgens de richtlijnen van de Landelijke Klachtencommissie.

B Pestprotocol

Definitie

Wanneer is er nu sprake van plagen en wanneer is er sprake van pestgedrag? Het is belangrijk om het verschil duidelijk te hebben, ook voor de kinderen zelf. Het meest eenvoudig onderscheid is dit: plagen gebeurt in het zicht van de leerkrachten, pedagogisch medewerkers en ouders. Pesten gebeurt achter de rug van leerkrachten, pedagogisch medewerkers en ouders. Daarom weet een leerkracht of pedagogisch medewerker zelden uit zichzelf wat er zich precies afspeelt tussen de kinderen onderling. De leerkracht of pedagogisch medewerker moet hierover worden geïnformeerd door de leerlingen zelf.

Definitie van pesten:

Een kind wordt gepest wanneer het herhaaldelijk last heeft van negatieve acties van een ander (verbaal, fysiek of psychologisch), direct of via internet of mobiel) die op hem of haar zijn gericht, en waarbij de macht ongelijk is verdeeld.

We spreken van structureel pesten als er voor de derde keer binnen vier weken een pestincident plaats vindt. Immers: 1 keer is toeval, 2 keer is opvallend en 3 keer is een patroon. De Kanjertraining gaat ervan uit dat in de meeste gevallen dat een kind zich gepest voelt, de 'pester' niet de bedoeling heeft de ander pijn te doen. Wanneer de gevolgen voor het gepeste kind duidelijk worden gemaakt aan de pester, zijn de meeste kinderen bereid hiermee te stoppen. En als dat niet voldoende is, dan wordt duidelijk gemaakt wat de sociale gevolgen voor de pester zelf zullen zijn. Cruciaal in het ontstaan en het in stand houden van pesten zijn de reacties van leeftijdsgenoten op de pester. Zolang deze het pesten blijven aanmoedigen, is het voor de pester moeilijker om hiermee te stoppen. Heerst er in een klas een mentaliteit van respect en vertrouwen, dan zal er minder gepest worden dan wanneer er een onveilige sfeer heerst, waarin kinderen zich moeten bewijzen en bezig zijn met hun status in de groep. Pesten gebeurt per definitie achter de rug van degene die kan ingrijpen, zoals een vader/moeder, pedagogisch medewerker, juf of meester. Dat betekent, dat er goed moet worden samengewerkt tussen kindcentrum en ouders en dat kinderen moet worden geleerd hoe zij kunnen aangeven dat zij zich gepest voelen, of merken dat er in hun omgeving wordt gepest.

Voorbeelden van pestgedrag

Verbaal:

- Vernederen: "Haal jij alleen maar de ballen uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen."
- Schelden: "Viespeuk, etterbak, mietje" enz.
- Dreigen: "Als je dat doorvertelt, grijpen we je."
- Belachelijk maken en of uitlachen bij lichaamskenmerken: "Rooie, dikke, dunne" enz.
- Belachelijk maken bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Gemene briefjes schrijven om een kind uit de groep te isoleren.

Fysiek:

- Trekken, duwen en spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en haren trekken.

Psychologisch:

- Een kind achterna lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit af te geven
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.
- Steun zoeken bij andere kinderen zodat het kind niet wordt uitgenodigd voor partijtjes en leuke dingen
- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis enz.
- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schoeltas, banden van de fiets leksteken.

Digitaal pesten:

- Anonieme e-mails
- Uitschelden of belachelijk maken via sociale media, zoals: email, what's app, facebook.
- Facebook of homepage hacken
- Iemands foto op internet zetten
- Vreemde plaatjes of filmpjes van iemand op een website zetten
- Een dreigmailtje of dreig-app sturen
- Iemand opzettelijk een virus sturen

Stappenplan voor als het toch mis gaat

Stap 1: informatie verzamelen

De groepsleerkrachten of pedagogisch medewerkers verzamelen informatie rondom het pestprobleem, bijvoorbeeld aan de hand van gesprekken en observaties. Deze informatie wordt schriftelijk vastgelegd.

Stap 2: eenvoudige concrete maatregelen

Aan de hand van de verzamelde informatie wordt bepaald, welke concrete maatregelen worden genomen om het pesten te stoppen. Er worden duidelijke afspraken gemaakt met de betreffende leerlingen of groep. Ouders van de betrokken leerlingen worden schriftelijk of mondeling op de hoogte gesteld.

Als er sprake is van structureel pesten, wordt verder gegaan met stap 3. We spreken van structureel pesten als er voor de derde keer binnen vier weken een pestincident plaats vindt. Immers: 1 keer is toeval, 2 keer is opvallend en 3 keer is een patroon.

Stap 3: overleg met de specialist gedrag

De groepsleerkrachten of pedagogisch medewerkers gaan in gesprek met de specialist gedrag. In dit gesprek worden vervolgenterventies opgesteld. Eventueel kan ook de KC-er worden betrokken in het gesprek. Team wordt via email op de hoogte gesteld van de geplande interventies. Ouders worden mondeling op de hoogte gesteld.

Stap 4: interventies uitvoeren

De interventies die zijn opgesteld in het gesprek met de specialist gedrag, worden uitgevoerd.

Stap 5: evalueren van de interventies

De groepsleerkrachten of pedagogisch medewerkers voeren een evaluatiegesprek met de specialist gedrag. Hierin wordt besproken wat het effect is van de uitgevoerde interventies. Zo nodig, worden de interventies bijgesteld. Team wordt via email op de hoogte gesteld. Ouders worden mondeling op de hoogte gesteld.

Wanneer het stappenplan zoals hierboven beschreven niet voldoende werkt, spreken we van grensoverschrijdend gedrag. Het protocol grensoverschrijdend gedrag wordt nu in werking gesteld.

C Protocol grensoverschrijdend gedrag

Definitie grensoverschrijdend gedrag op de PCBS De Gong:

Wij definiëren grensoverschrijdend gedrag als volgt: Gedrag waardoor de veiligheid en het gevoel van veiligheid en/of eigenwaarde binnen de schoolomgeving wordt aangetast door leerlingen, ouders, verzorgers of teamleden.

Kenmerken van grensoverschrijdend gedrag:

- Verbale en/of schriftelijke (bijv. middels social media) agressie: grof en kwetsend taalgebruik naar medeleerlingen, ouders en/of teamleden. Hiertoe worden ook discriminerende, racistische en/of seksueel getinte opmerkingen gerekend en het bedreigen of intimideren van anderen.
- Fysieke agressie: zoals slaan, schoppen, bijten en bespugen van medeleerlingen, ouders en/of teamleden. Ook het gooien van spullen naar personen wordt hiertoe gerekend.
- Seksuele intimidatie of seksueel getinte aandacht
- Moedwillig mee naar school nemen van gevaarlijke wapens of andere ongewenste zaken zoals alcohol of drugs.
- Het moedwillig verstoren van de orde binnen of buiten de groep.
- Het moedwillig vernielen of ontvreemden van materiaal.
- Weglopen buiten de invloedssfeer van de school.

Interpretatie door de professional van grensoverschrijdend gedrag bij leerlingen:

- Corrigeerbaarheid van de leerling (kan de leerling gestopt worden?)
- Frequentie van het grensoverschrijdend gedrag (incidenteel of structureel?) We spreken van structureel grensoverschrijdend gedrag wanneer voor de derde keer binnen vier weken een incident plaats vindt.
- Leeftijdsadequaat handelen: (wanneer een kleuter een medeleerling slaat heeft dat een andere lading dan wanneer een bovenbouw-leerling dat doet. De inschatting hiervan is aan de professional die een afweging maakt op grond van de ontwikkelingspsychologie. Op grond hiervan kan gesteld worden dat een leerling van 9 à 10 jaar een ontwikkeld empathisch vermogen heeft).
- Omstandigheden rondom het grensoverschrijdend gedrag.

Toelichting stappenplan

Hieronder staat het stappenplan beschreven van acties bij grensoverschrijdend gedrag. Pas bij de derde actie binnen korte tijd, wordt echt gesproken van inzet van het protocol. Dit komt voort uit het Kanjer-principe: een kind kan een keer de fout in gaan, dit is incidenteel (eerste keer). Een tweede keer kan dit nog eens gebeuren, maar dit is opvallend. Wanneer een kind voor de derde keer grensoverschrijdend gedrag laat zien, spreken we van een patroon en gaat het protocol grensoverschrijdend gedrag in werking.

Actie bij grensoverschrijdend gedrag van een leerling:

Bij een eerste incident van grensoverschrijdend gedrag wordt hiervan een notitie gemaakt in Parnassys: notitie -> eigen observatie -> onderwerp 'eerste incident grensoverschrijdend gedrag'. Ouders worden telefonisch op de hoogte gesteld, er wordt benoemd dat het gaat om grensoverschrijdend gedrag. Gedragsspecialist en KC worden hiervan op de hoogte gesteld.

Bij een tweede incident van grensoverschrijdend gedrag binnen vier weken na het eerste incident wordt wederom een notitie gemaakt zoals bij incident 1. Ouders worden ook nu telefonisch op de hoogte gesteld. Gemeld wordt dat het de tweede keer binnen korte tijd is en dat we dat opvallend vinden. Ook wordt gemeld dat bij een volgend incident binnen vier weken het protocol grensoverschrijdend gedrag wordt ingezet. Gedragsspecialist en KC worden hiervan op de hoogte gesteld.

Derde incident, eerste binnen het protocol:

- Tijdens een incident neemt een collega de bewuste leerling tijdelijk over.
- Indien aanwezig wordt de hulp van de kwaliteitscoördinator of een andere collega zonder groep ingeroepen.
- Een incident heeft altijd voorrang op andere werkzaamheden.

Wanneer de rust is teruggekeerd en er een gesprek heeft plaatsgevonden tussen de bewuste leerling en de leerkracht of pedagogisch medewerker wordt bepaald:

- of de leerling terug kan naar de groep
- of de leerling een dag(deel) met gericht werk doorbrengt in een andere groep: dit gebeurt in de groep die twee groepen hoger is dan de eigen groep. Voor groep 7 en 8 geldt: twee groepen lager dan de eigen groep.

De leerkracht of pedagogisch medewerker stelt de ouders/verzorgers dezelfde dag middels een gesprek op de hoogte van het gebeuren en maakt, indien nodig, op een zo kort mogelijke termijn een afspraak met de ouders/verzorgers, het kind en een andere collega.

Indien de agressie van de leerling zich direct richtte op het personeelslid, zal het MT standaard bij dit gesprek aanwezig zijn. Mogelijk wordt een gesprek daarom uitgesteld.

De leerkracht of pedagogisch medewerker stelt binnen een week een incidentbeschrijving op en zet dit in Parnassys: notitie maken met als onderwerp 'protocol grensoverschrijdend incident nummer...'. In deze notitie wordt kort het incident beschreven en worden gemaakte afspraken en genomen stappen genoteerd. Ouders ontvangen een beschrijving van het incident en de genomen stappen op papier in tweevoud en hen wordt verzocht één exemplaar ondertekend voor gezien terug te geven aan school. Dit wordt in Parnassys als bijlage opgeslagen. Hiervan maakt de leerkracht melding bij de kwaliteitscoördinator en de gedragsspecialist.

Vierde incident, tweede binnen het protocol:

Na een volgend incident van gelijke orde binnen 4 weken volgt de procedure van het eerste incident binnen het protocol. Daarnaast krijgt de leerling een officiële schriftelijke waarschuwing van de directie die door de ouders/verzorgers ondertekend dient te worden. Dit document wordt eveneens opgenomen in Parnassys en dit wordt gemeld bij de kwaliteitscoördinator en de gedragsspecialist (zie opmerking NB.). Ouders ontvangen een beschrijving van het incident en de genomen stappen op papier in tweevoud en hen wordt verzocht één exemplaar ondertekend voor gezien terug te geven aan school. Dit wordt in Parnassys als bijlage opgeslagen.

Na een tweede incident langer dan 4 weken na het eerste incident, volgt de procedure van het eerste incident en is een MT-lid aanwezig bij het gesprek.

Vijfde incident, derde binnen het protocol:

Na een volgend incident binnen 4 weken na het tweede incident binnen het protocol, volgt weer de procedure van het eerste incident. Daarnaast gaat het kindcentrum over tot vervolgstappen. Deze vervolgstappen (genomen door het MT) kunnen de volgende zijn, zie ook de schoolgids:

- Advies tot schorsing van de leerling bij de Raad van Bestuur van Stichting PCBO Apeldoorn. (De leerplichtambtenaar wordt op de hoogte gesteld).
- Inzetten traject herplaatsing op een andere school.
- Advies tot verwijdering van de leerling (leerplichtambtenaar en Bevoegd gezag worden op de hoogte gesteld, het MT neemt de uiteindelijke beslissing).

NB. 1 : het MT kan afwijken van boven genoemde stappen en kan besluiten een leerling eerder in dit traject de toegang tot het kindcentrum te weigeren indien de veiligheid van alle aanwezigen niet gewaarborgd kan worden.

NB. 2 : In bovenstaand stappenplan wordt uitgegaan van het eerste, tweede en derde incident. Hieraan wordt ook zoveel mogelijk gevolg gegeven. Het is echter aan het MT om te bepalen wanneer de officiële waarschuwing wordt uitgedeeld en wanneer en/of de overige maatregelen worden gehanteerd. Dit heeft o.a. te maken met de aard van de incidenten.

NB. 3 : De incidentregistratie en de schriftelijke waarschuwing (uit stap 2) grensoverschrijdend gedrag (waarop de handtekening van ouders) worden gescand en binnen Parnassys opgenomen in het dossier van het bewuste kind. Bij aanmelding van deze leerling bij een andere basisschool of school voor Voortgezet Onderwijs wordt de officiële waarschuwing met de overige overdrachtsgegevens meegezonden. Er wordt bekeken of deze gegevens nog actueel zijn. Indien er binnen een termijn van één schooljaar zich geen incidenten meer hebben voorgedaan, wordt de incidentregistratie niet meegezonden.

Zie bijlage 2 voor een verkorte versie van dit stappenplan

Actie bij grensoverschrijdend gedrag van een ouder:

Voor ouders gelden de volgende omgangsvormen:

- We hebben een respectvolle houding ten opzichte van elkaar: breng dingen op de plek waar het hoort.
- We vallen een ander niet fysiek en/of psychisch lastig, bedreigen een ander niet, vallen een ander niet aan en negeren een ander niet.
- We dringen onze mening niet op aan een ander.
- We dringen niet binnen in de persoonlijke levenssfeer van een ander.
- We maken geen misbruik van onze macht.

Eerste incident:

- Het teamlid beëindigt het gesprek met de ouder direct.
- De IB-er of gedragspecialist voert dezelfde week een gesprek met de ouder over het incident.
- De IB-er of gedragspecialist maakt een notitie van dit gesprek in Parnassys.

Tweede incident:

- Het teamlid beëindigt het gesprek met de ouder direct.
- Het MT voert dezelfde week een gesprek met de ouder over het incident.
- Het MT geeft in dit gesprek een officiële waarschuwing aan de ouder.
- De ouder mag niet meer met het teamlid alleen in gesprek: een tweede teamlid moet daarbij aanwezig zijn.
- Het MT maakt een notitie van dit gesprek in Parnassys.

Derde incident:

- Het teamlid beëindigt het gesprek met de ouder direct.
- Het MT geeft de ouder een sanctie, zoals een tijdelijk pleinverbod. De duur hiervan hangt af van de ernst van de incidenten. Het MT beslist deze duur en de sanctie.
- Het MT maakt een notitie van dit gesprek in Parnassys en stelt het team op de hoogte.

Actie bij grensoverschrijdend gedrag van een medewerker:

Bij grensoverschrijdend gedrag van een teamlid wordt eerst naar het teamlid zelf toegegaan. Wordt dit met het teamlid zelf niet voldoende opgelost, dan kan er een melding worden gedaan bij IB, MT, of de gedragspecialist. Eventueel wordt er door IB of MT melding gedaan bij het PCBO-bestuur. Zij ondernemen verdere stappen.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Beoordeel seksueel grensoverschrijdend gedrag nooit als op zichzelf staand. Vaak hangt dit samen met andere interacties, die eerder of tegelijkertijd tussen de leerlingen plaatsvinden. Reageer ook niet afwijzend op ieder seksueel gedrag, vanuit de gedachte dat dat niet acceptabel is op school. Op die manier leren kinderen en jongeren weinig over dit belangrijke ontwikkelingsterrein. Bij bijna iedere situatie van seksueel gedrag geldt voor opvoeders, dus ook voor leerkrachten op school: 'legitimeren en begrenzen'. Maak duidelijk dat seksualiteit iets moois is om van te genieten, maar dat er wel afspraken gelden over wat op school acceptabel is.

In welke situaties?

Vaak experimenteren leerlingen buiten het zicht van leraren of pedagogisch medewerkers. Daar leren zij veel van. Tegelijk kunnen die situaties aanleiding zijn om als leerkracht of pedagogisch medewerker te reageren. Er zijn plekken waar grensoverschrijdend gedrag eerder kan voorkomen: in één-op-één-situaties (toiletten, kleedkamer), tijdens schoolkamp, op schoolfeesten etc. De omgeving waar leerlingen bij uitstek experimenteren en grenzen opzoeken, is op sociale media.

Wat is 'grensoverschrijdend gedrag'?

Het is van belang signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag onderling te bespreken om ze te kunnen duiden. Denk daarbij aan de volgende vragen:

- Is het gedrag op zichzelf staand?
- Hebben collega's die deze leerling(en) een eerder jaar lesgeef/gaven deze signalen bemerkt?
- Welke stappen zijn er toen ondernomen?
- Heeft de betreffende collega adviezen over een effectieve aanpak?
- Is het gedrag met ouders besproken en hoe is er destijds door hen op gereageerd?

Soms kun je twijfelgevallen (in de bovenbouw) ook met leerlingen bespreken. Deze gesprekken hebben het meeste effect als er aan het begin van het leerjaar afspraken zijn gemaakt over seksuele integriteit op school.

De criteria uit het Vlaggensysteem (zie bijlagen) geven richting aan voor normaal gedrag. Met behulp van die handleiding kan worden vastgesteld wat normaal, licht, zwaar of ernstig grensoverschrijdend seksueel gedrag is.

Enkele voorbeelden:

Grensoverschrijdend gedrag kan buiten het zicht van leerkrachten hebben plaatsgevonden of plaatsvinden. Vaak zijn daarvan wel signalen waar te nemen.

Shame sexting

Is soms duidelijk zichtbaar, soms moeilijker te signaleren. Seksueel grensoverschrijdend gedrag is wettelijk strafbaar wanneer sprake is van 'seksuele intimidatie' en de pleger ouder is dan 16 jaar. Van seksuele intimidatie is sprake bij (dreigen met) verkrachting of ontuchtige handelingen. In zo'n geval, van een zedendelict, kan aangifte worden gedaan door het slachtoffer of, indien deze minderjarig is, door de ouder/verzorger.

Reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag

Ieder teamlid moet adequaat kunnen reageren op ongewenst gedrag van leerlingen. Ook de leerling die ongewenst gedrag vertoont, heeft recht op onderwijs en ondersteuning. Vooral van belang is dat leerkrachten het kind aanleren hoe de school wèl wil dat het kind zich gedraagt.

Het hele team moet weten wat er speelt, op de hoogte zijn van de gemaakte afspraken en van nieuwe ontwikkelingen. Als alleen bepaalde teamleden informatie krijgen, als er aparte vergaderingen worden belegd of als de naam van de leerling wordt vermeden, kan de indruk ontstaan dat het gebeurde 'wel heel ernstig moet zijn'. Deze tweedeling kan het professioneel handelen van alle teamleden in de weg staan.

Alle signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag worden – zo feitelijk mogelijk – vastgelegd in het leerlingendossier. Ouders mogen dit inzien. In het kader van de privacywetgeving kunnen ouders niet tegenhouden dat deze signalen worden opgenomen. Wel kunnen ze het met de informatie uit het dossier oneens zijn. Dat kan dan worden vermeld. Het dossier vormt de basis om het gesprek met ouders aan te gaan.

Reageren met (tijdelijke) maatregelen

Als de veiligheid van leerlingen in gevaar is door een incident met seksueel grensoverschrijdend gedrag, kan het kindcentrum besluiten tot (tijdelijke) maatregelen. Maatregelen die worden toegepast:

- Gedurende de hele (school)dag toezicht in (semi-) openbare ruimten zoals op het schoolplein, speelplekken en bij de toiletten.
  - Let wel: het is onmogelijk om leerlingen voor 100% te beschermen of te begeleiden. Het is goed om de verwachtingen van ouders hierover te managen.
- Een aanpassing in de fysieke ruimte. Bij de kleuters kan wellicht het toilet worden aangepast zodat de leerkracht of pedagogisch medewerker zicht kan houden op het toiletbezoek. Hetzelfde geldt voor kleedruimtes. Soms kunnen ook de buitenruimtes zodanig worden aangepast zodat toezicht eenvoudiger is.
- Maatregelen bij een jong kind: hou het kind een paar dagen thuis, terwijl er afspraken worden gemaakt over de veiligheid van alle betrokkenen.
- Bij een ouder kind is een straf vaak op zijn plaats. Het doel hiervan moet zijn dat de leerling leert van het incident. Tijdelijk schorsen kan soms die functie vervullen.

- Indien ingrijpend handelen nodig is voor de veiligheid, is het in het po soms een optie om een leerling tijdelijk in een andere klas te zetten met oudere (meer weerbare) leerlingen, tot andere voorwaarden zijn geregeld.
- Schorsing is ingrijpend voor een leerling en zijn omgeving. Dit dient alleen te worden ingezet als verwacht wordt dat de veiligheid in gevaar is.

Communiceren met ouders

De zwaarte van het incident bepaalt de manier van communiceren met ouders/verzorgers. Het kindcentrum kan contact opnemen met alleen de ouders van de betrokken leerling(en), met de ouders van de betrokken klas óf met de ouders van alle leerlingen (niet betrokken ouders). Het vertrouwen van ouders in het kindcentrum is een voorwaarde om het incident in goede banen te leiden. Duidelijke, tijdige en frequente communicatie zorgen dat ouders het vertrouwen in het kindcentrum behouden.

Ouders willen vaak geïnformeerd worden over het precieze verloop van het incident. In bijna alle gevallen is het onmogelijk om een feitelijke gebeurtenis te achterhalen. Tegelijkertijd zorgt de Wet Bescherming Persoonsgegevens ervoor dat elk individu beschermd dient te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Dit leidt soms tot grote frustratie van betrokken ouders.

Bij ernstige incidenten kan de school een ouderavond organiseren, samen met vertegenwoordigers van GGD, CJG/wijkteam en politie. Er moet dan voldoende informatie te geven zijn over wat er gebeurd is en wat het kindcentrum heeft gedaan in reactie hierop. Het is belangrijk om het houden van een ouderavond goed te overwegen. De vertrouwensinspectie waarschuwt voor het risico van escalatie.

Bevorder de meldingsbereidheid van de leerlingen

Tot nu toe melden kinderen en jongeren seksueel grensoverschrijdend gedrag niet of nauwelijks.

Een open sfeer in het kindcentrum rond seksualiteit bevordert de meldingsbereidheid. De vier belangrijkste tips daarvoor zijn:

1. Voer doorlopend het gesprek over seksualiteit.
2. Werk aan een doorlopende leerlijn seksuele vorming met gebruik van effectieve methodes.
3. De vertrouwenspersoon is bekend en benaderbaar voor leerlingen.
4. De vertrouwenspersoon licht zó vaak aan leerlingen voor zodat deze weten wat volgt op een melding.

Extra preventieve activiteiten

Veel van de bovengenoemde maatregelen werken preventief. Daarnaast zijn specifieke activiteiten aan te raden:

- Werk met [externe partijen](#) (zoals GGD) samen voor specifieke voorlichting over seks en seksuele diversiteit. Zorg daarbij voor een goede afstemming met de populatie van de leerlingen: wat is hun beginsituatie, welke informatie kunnen ze aan, kunnen ze zich identificeren met de voorlichter?
- Zorg ervoor dat de intern begeleider en de aandachtfunctionaris goed op de hoogte zijn welke leerlingen extra kwetsbaar kunnen zijn.

Evaluatie van het incident

De evaluatie van een seksueel grensoverschrijdend incident kan recht doen aan een periode die voor schoolleiders, leerkrachten en pedagogisch medewerkers soms heel heftig en/of emotioneel is geweest. Daarnaast kan de evaluatie ertoe leiden dat het kindcentrum het bestaande beleid en visie aanpast, om een dergelijk incident eerder te voorkomen. De gemaakte afspraken of regels worden dan verankerd in preventief beleid. Ten slotte kan door een evaluatie duidelijk worden dat er nog losse eindjes zijn, die nog afgerond moeten worden. Ook ouders kunnen een rol hebben in een evaluatieproces.

**Bijlage 1: Stappenplan verbeterde meldcode
huiselijk geweld en kindermishandeling**

Figuur 1: **Stappenplan verbeterde meldcode**

Bijlage 2: stappenplan grensoverschrijdend gedrag bij leerlingen

Incident 1: notitie in Parnassys op dezelfde dag als incident: notitie -> eigen observatie -> onderwerp 'eerste incident grensoverschrijdend gedrag'. Ouders telefonisch op de hoogte stellen, KC en gedragspecialist op de hoogte stellen.

Incident 2 binnen 4 weken: notitie in Parnassys op dezelfde dag als incident: notitie -> eigen observatie -> onderwerp 'tweede incident grensoverschrijdend gedrag'. Ouders telefonisch op de hoogte stellen, melden dat dit opvallend is, noemen dat bij een volgend incident het protocol grensoverschrijdend gedrag wordt ingezet. KC en gedragspecialist op de hoogte stellen.

Incident 3, binnen 4 weken na tweede incident, eerste binnen het protocol:

* Collega neemt leerling over.

* Na rust:

- A. leerling gaat terug naar de groep.

- B. leerling brengt dag(deel) met gericht werk door in andere groep (twee groepen hoger, voor groep 7 en 8 twee groepen lager).

* Ouders middels gesprek op de hoogte gesteld, eventueel afspraak maken.

* MT aanwezig bij agressie van leerling richting leerkracht.

* Incidentbeschrijving in Parnassys op dezelfde dag: zie blz 10 protocol. In tweevoud meegeven aan ouders, één exemplaar ondertekend terug. Deze opslaan in Parnassys.

* Melding maken bij KC en gedragspecialist.

Incident 4 (binnen 4 weken na incident 3), tweede binnen protocol:

* Zie incident 1 binnen protocol

* Officiële schriftelijke waarschuwing van MT naar ouders, getekend retour.

* Inscannen en in Parnassys opslaan.

* Melding maken bij KC en gedragspecialist.

Incident 5 (binnen 4 weken na incident 4), derde binnen protocol:

* Zie incident 1.

* MT neemt vervolgstappen.

Het vlaggensysteem

Om seksueel grensoverschrijdend gedrag te duiden en te beoordelen wordt in de JGZ richtlijn seksuele ontwikkeling gebruik gemaakt van het vlaggensysteem (Frans, 2010). In het vlaggensysteem worden zes criteria gehanteerd om seksueel (grensoverschrijdend) gedrag te duiden.

De zes criteria van het vlaggensysteem

1. Wederzijdse toestemming: wil het kind het zelf, wil het eventuele andere kind het ook, vinden beide kinderen het seksuele gedrag prettig?
2. Vrijwilligheid: kiest het kind er zelf voor, durft het/is het in staat om nee te zeggen?
3. Gelijkwaardigheid: zijn het kind en het andere kind even sterk, oud, slim of is er sprake van een machtsverschil?
4. Ontwikkelingsadequaat: doet het kind niets waar het te jong of te oud voor is, past het seksuele gedrag bij de ontwikkelingsleeftijd van het kind?
5. Contextadequaaf: is het seksuele gedrag van het kind gepast, stoort of choqueert het anderen in de omgeving niet?
6. Zelfrespect: heeft het kind zicht op de gevolgen van zijn of haar gedrag, neemt het geen risico's die schadelijke gevolgen kunnen hebben?

LET OP: Zodra het seksuele gedrag van kinderen/ jongeren niet aan de criteria voldoet, moet de situatie nader bekeken worden. De JGZ-professional dient de richtlijn te gebruiken om het specifieke gedrag te duiden. Vervolgens kan op basis van het advies in de richtlijn een handelingsadvies gegeven worden.

Handelingsadvies op basis van het vlaggensysteem

In het vlaggensysteem wordt onderscheid gemaakt in vier verschillende gradaties van seksueel (grensoverschrijdend) gedrag. Deze gradaties zijn gekoppeld aan handelingsadviezen (zie schema hieronder).

	GROEN 'gezonde seksuele ontwikkeling'	GEEL/ORANJE 'licht grensoverschrijdend' (nodig om normen te leren)	ROOD 'zwaar grensoverschrijdend' (afleren door verbieden)	ZWART 'ernstig grensoverschrijdend' (ingrijpen noodzakelijk)
Actie:	geef ruimte in ontwikkeling/ benoem	leid af/benoem	benoem	benoem
	bevestig/negeer	begrens	verbied	verbied/grijp in
	leg uit	leg uit	leg uit	leg uit
		observeer	observeer goed	straf en/of begeleid
				observeer extra

